

Szövegszerű tanulási technikák alkalmazása

geogo.elte.hu

[http://elte.prompt.hu/
sites/default/files/tananyagok/
TanulasiTanitasiTechnikak
AFoldrajztanitasban/book.pdf](http://elte.prompt.hu/sites/default/files/tananyagok/TanulasiTanitasiTechnikakAFoldrajztanitasban/book.pdf)

Tantervi háttére

Nemzeti alaptanterv (110/2012. (VI. 4.)

- a kulcskompetenciák fejlesztése
- egyes műveltségi területek követelményrendszere

a nyelvi kompetenciára vonatkozó célkitűzések

Ember és természet

Földünk – környezetünk

5-6. évfolyam

7–8. évfolyam

9–10. évfolyam

Az olvasott szöveg szókincsének alkalmazása.

Történet elmondása Kárpát-medencei, hazai utazásokról, átélt élményekről.

Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes

Történet elmesélése hazai és külföldi utazásokról, átélt élményekről.

Rövid tájékoztatás adása Magyarországról, illetve a tanult országok földrajzi jellemzőiről a tanult idegen nyelven.

A szükséges szakkifejezések megismertetése, értelmezése és helyes használatuk gyakorlása.

A tanuló álláspontjának, véleményének meggyőző módon történő megfogalmazása, kifejtése és megvédése érvekkel vitában vagy dramatikus helyzetekben.
Riportkészítés és tartalmuk feldolgozása csoportmunkában.

A szakkifejezések körének bővítése, helyes használatuk gyakorlása különböző helyzetekben.

Szövegszerű tanulási-tanítási technikák a földrajztanításban

1. Lényegkiemelési módszerek
2. Szövegértelmezési módszerek szóértelmezéssel
3. Kérdésekkel támogatott szövegértelmezési módszerek
4. Szövegértelmezés rögzítéses módszerekkel

1. Lényegkiemelési módszerek

A szövegek megértésének alapja:
a tanulók megtalálják bennük a fontosat
különbséget tudnak tenni a lényeges, a kevésbé lényeges
és a lényegtelen információk között

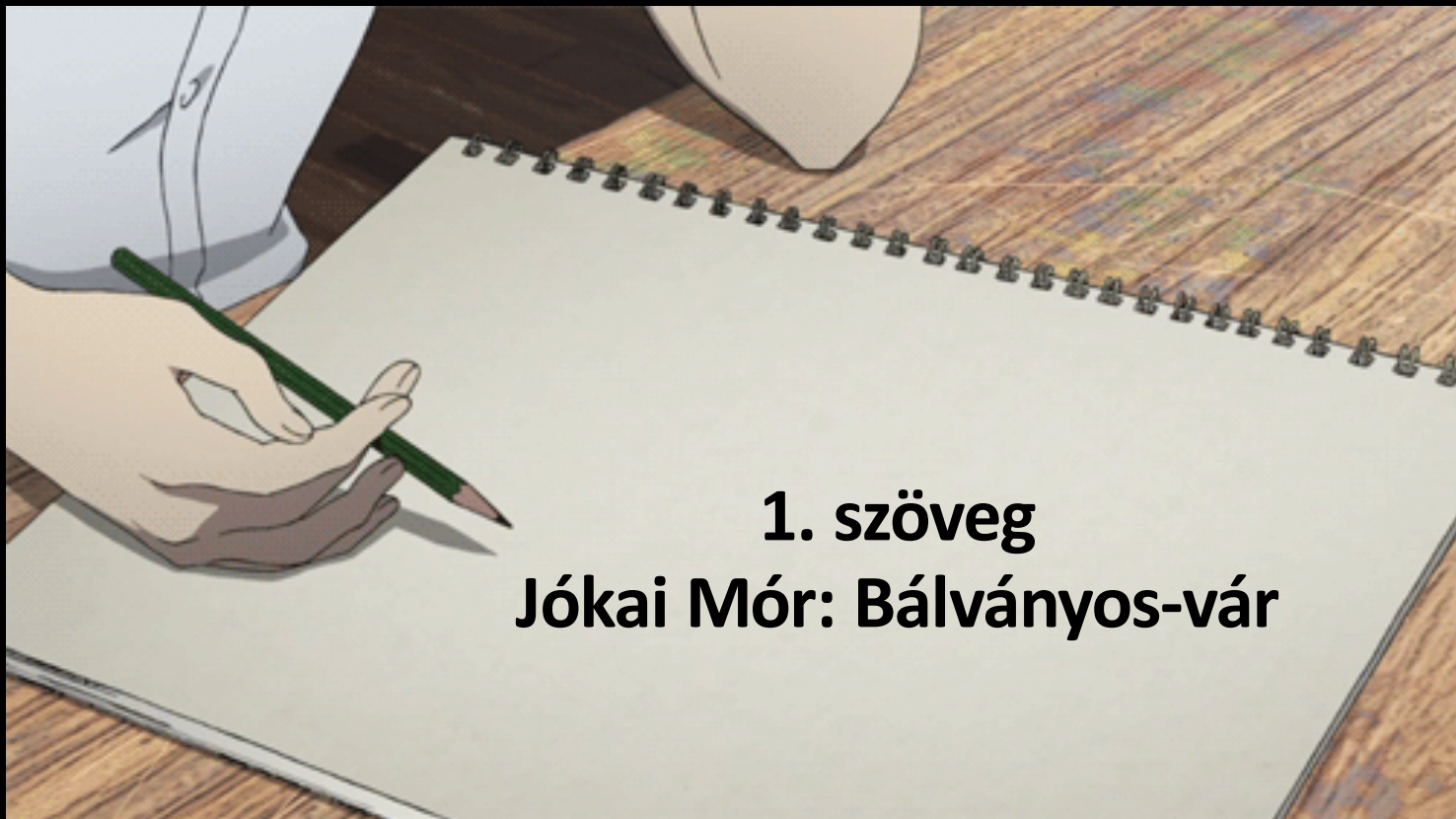
nem mindig egyszerű, mert a szövegek stílusa, terjedelme
és tartalma különböző

→ olvasásuk és feldolgozásuk során algoritmusok
kevésbé alkalmazhatók
(minden szöveg új kihívást jelent)

1.1. Lényegkiemelés kulcsszavak aláhúzásával

Húzd alá a leglényegesebb mondatot!

-> szűkítés a kulcsszóig, indoklással

1. szöveg

Jókai Mór: Bálványos-vár

1.2. Összehasonlítás kulcsszavazással

Húzd alá olvasás közben a tájat jellemző kulcsszavakat!

→ Alkoss fogalompárokat (ellentétpárok) az aláhúzott szavakból!

2. szöveg – “A rét kopár...”

1.3. Lényegkiemelés szójegyzékkészítéssel

Húzd alá a földrajzi szempontból fontos, a tájleíráshoz szükséges szavakat, szókapcsolatokat!

→ minden kulcsfogalmat valaki megmagyaráz úgy, hogy az eredetitől eltérő tartalmú mondatba illeszti

3. szöveg

Kádár L.: Líbiai-sivatag leírása

1.4. Lényegkiemelés sávozással és kulcsszavazással

4. szöveg: A folyók (5. osztályos tankönyvi szöveg)

1. Tekintsd át a szöveget! Jelöld meg az egyes tartalmi egységek határait!

2. Olvasd el most figyelmesen! Színezd ki eltérő színnel az azonos témáról szóló szövegtömböket!

színhasználat: logikailag utaljon a szövegrész tartalmára

3. Adj néhány szavas címet minden színes résznek!

kulcsszavazás

1.5. Lényegkiemelés háromszoros átolvasással

1. átolvasás célja: tájékozódás a szövegben → összbenyomás a téma egészéről
2. átolvasás során → az információk feltárulása, a részletek tudatosulása
3. átolvasás → a részletek egy rendszerbe kerülve rögzülése

1.6. Lényegkiemelés szakaszos olvasással

1. a szemelvény szemmel való átfutása → a szöveg egymástól elkülönülő szakaszainak megkeresése
2. újraolvasás (egymás után a szakaszokat) figyelve a részletes, pontos tartalmukra
mindegyik szakasz után a tartalom megfogalmazása
3. újraolvasás → az egész szöveg átgondolása
4. a szakaszok tartalmáról az előzőekben mondottak pontosítása
5. az egész szemelvény lényegének elmondása

2. Szövegértelmezési módszerek szóértelmezéssel

2.1. Szómagyarázatok

- A megadott szó jelentésének tisztázása úgy, hogy a felkínált lehetőségek közül választják ki a megfelelőt
- A válaszlehetőségek mutassanak rá a fogalom tartalmi lényegére!
- Választás után megbeszélés

Kontinentális

- a.az egész földrészre kiterjedő**
- b.földdel kapcsolatos**
- c.a szárazföldek belsejében jellemző**
- d.földrészeket összekötő**

Teljes vertikum

- a.szabályosan függőlegesen rendeződő**
- b.összefüggő gyártástechnológiai rendszer**
- c.sokféle terméket előállító**
- d.olyan gazdaság, amiben minden gazdasági ág jelen van**

Szikes

- a. kiszáradt és repedezett
- b. sós, meszes
- c. sziklevelei vannak
- d. porló, omló

Szilaj

- a. kemény
- b. eltökélt
- c. szabadon hagyott, a természetre utalt
- d. megzabolázhatatlan

b. Szómagyarázat szófordítással

földrajzi szakkifejezést lefordítani szókészlet segítségével

antropo- = emberre vonatkozó, vele kapcsolatos

baro- = (lég)nyomás

-gén = származás, eredet

hidro- = vízzel kapcsolatos

centrikus = központi, középpont körüli

geo = Föld, Földdel kapcsolatos

-gráf = mérő és eredményt feljegyző műszer, írás

helio- = Nappal kapcsolatos, Napra vonatkozó

lito- = kőzet, kővel vagy kővélettel kapcsolatos

-meter = mérőeszköz

-lógia = tudomány, tan

meteo = időjárással kapcsolatos

szféra = réteg, burok

tropo = változó

2.2. Szinonimakeresés

trópusi

trópusi őserdő

vaktérkép

félteke

hosszúsági kör

gleccser

vulkán

szilaj

magasföld

kiömlési kőzet

Synonyms

at pppst.com

word

2.3. Szómagyarázat kislexikonkészítéssel

6. szöveg – Eleven világ
az ágaskodó kútgem körül

Szöveg lényegének kiemelése szómarkóval

- Szöveg elolvasása → kulcsfogalom kiválasztása
- betűit egymás alá írni
- mondataktól a fogalomról a szöveg segítségével
a mondatok kezdőbetűi = a kulcsfogalom betűi
minden mondat a
fogalom más-más
jellemzőjére utaljon

7. szöveg: A trópusi esőerdő

Szövegértelmezés lényegmegragadással

A lényegmegragadás a felidézés alapja

A felületes olvasás gyakran vezet félreértésekhez

Figyelmes olvasás → “megértetted a lényeket?” játék

Egy állítás elolvasása → a helyes értelmezés kiválasztása

Annak lehetőségeit vizsgálták, nem lehetne-e a jövőben a derített szennyvizeket a tenger helyett a sivatagba vezetni.

A szennyvízproblémát fogja megoldani az az új eljárás, amellyel a tenger helyett a sivatagba vezetik a derített szennyvizet.

A jövőben minden valószínűség szerint a derített szennyvizet a tenger helyett a sivatagba vezetik.

A derített szennyvizet a jövőben vagy a tengerbe vagy a sivatagba fogják vezetni.

A jövőben a tenger helyett a sivatagba szeretnék a derített szennyvizet elvezetni.

4.2. Adatkikeresés szövegből

Átolvasás közben keresd ki a szövegből az adatokat!

→ jellegük szerinti csoportosítás

→ táblázatba rendezés

Kiegészítő információ:
2012-ben Ausztrália
juhállománya 90 millió
db volt

8. szöveg – Birkaállomány

3. Kérdésekkel támogatott szövegértelmezési módszerek

3.1. Szövegértelmezés kötött rákérdézéssel

A szöveg elolvasása után válaszolj a kérdésekre!

→ aláhúzzák és a kérdések sorszámaival jelölik a válaszokat

9. szöveg – A busmanok

Megfigyelési szempontok

- 1.Hogyan öltözködnek a busmanok?**
- 2.Hogyan jutnak innivalóhoz?**
- 3.Mely állatokra vadásznak a busman férfiak?**
- 4.Milyen vadászati szokásaik vannak a busman férfiaknak?**
- 5.Mi a nők feladata a törzsben?**
- 6.Mi biztosítja a busmanoknak az idegenek elleni védelmet?**
- 7.Mi jellemzi a hordák életét?**
- 8.Mire utalnak a barlangok falán talált vésések és festmények?**
- 9.Hol élnek a busmanok?**
- 10.Milyen ellentmondás figyelhető meg a busmanok életében? (nincs benne közvetlenül a szövegben, csak következtetni lehet rá, pl. a szűkös körülmények védelmet nyújtanak)**

4. Szövegértelmezés rögzítéses módszerekkel

4.1. Szöveg tartalmának táblázatos rögzítése

10. szöveg – A Perzsa-öbölben régen és ma

Átolvasás közben találj választ a kérdésekre!

→ táblázatban rögzíteni az időbeli változást a tájban

Megfigyelési szempontok

- Melyik országban járunk képzeletben?
- Miben változott meg az öböl menti emberek élete?
- Mi okozta életük átalakulását?
- Miből élnek ma az itt lakó emberek?
- Milyen áruik cseréltek gazdát a kikötőben egykor és ma?

[illegible]

Szövegértelmezés problémafelvetéssel

11. szöveg: Duna-delta

Fogalmazzuk meg problémafelvetést a szöveghez!

Következtetés

A problémafelvetés függ a tanulók életkori sajátosságaitól

4.3. Szöveg tartalmának rajzos rögzítése

12. szöveg – Cholnoky J. – Keopsz piramis

40

A szöveg elolvasása után
rajzold le a tájat /
készítsd el a táj térkép-
vázlatát!

→ indoklás: mit ábrázolt?

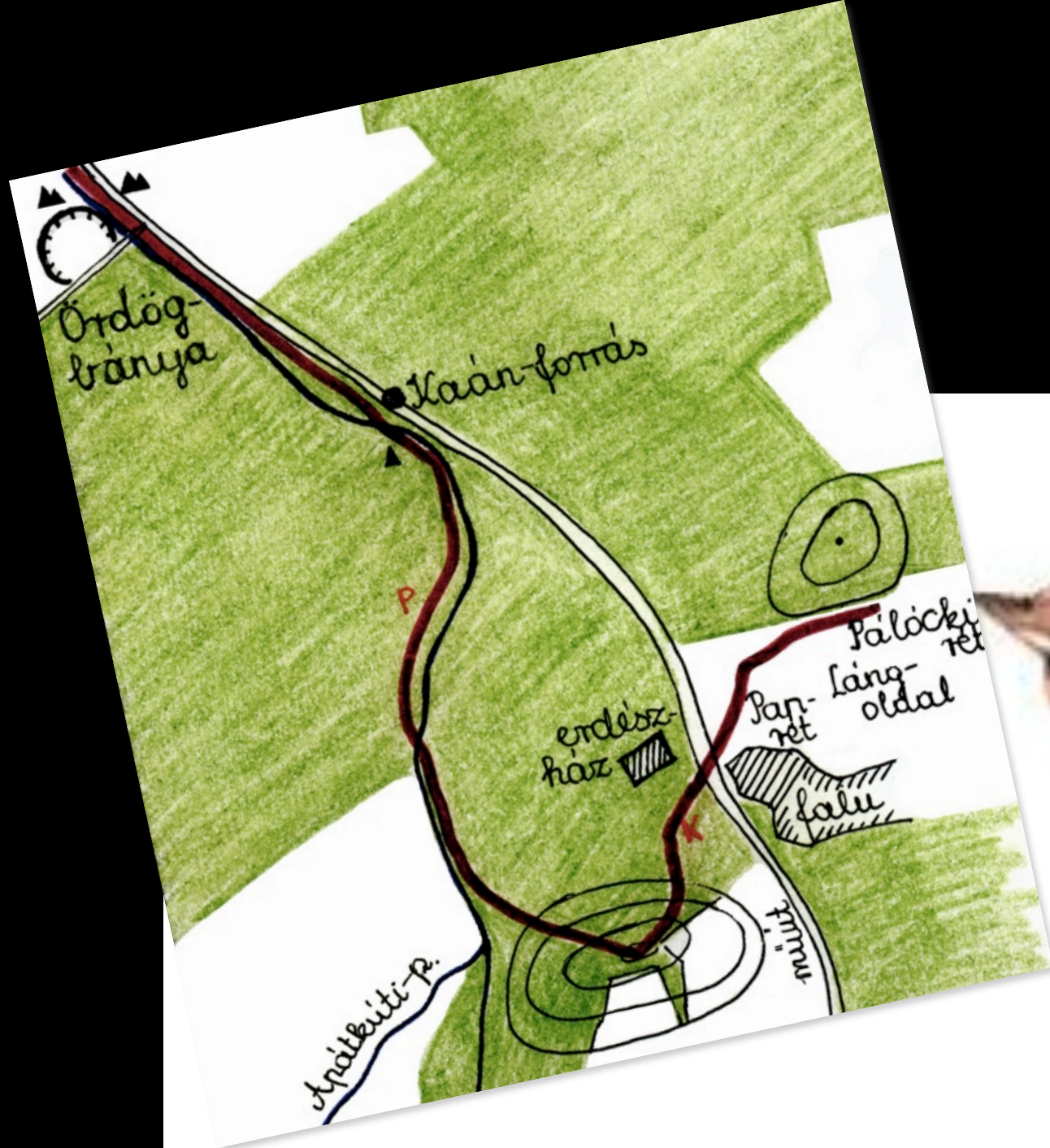
miért azt és úgy?

4.4. Szöveg tartalmának térképvázlati rögzítése

13. szöveg – Miczek Gy.: A Pilis és a Visegrádi-hg. turistakalauz

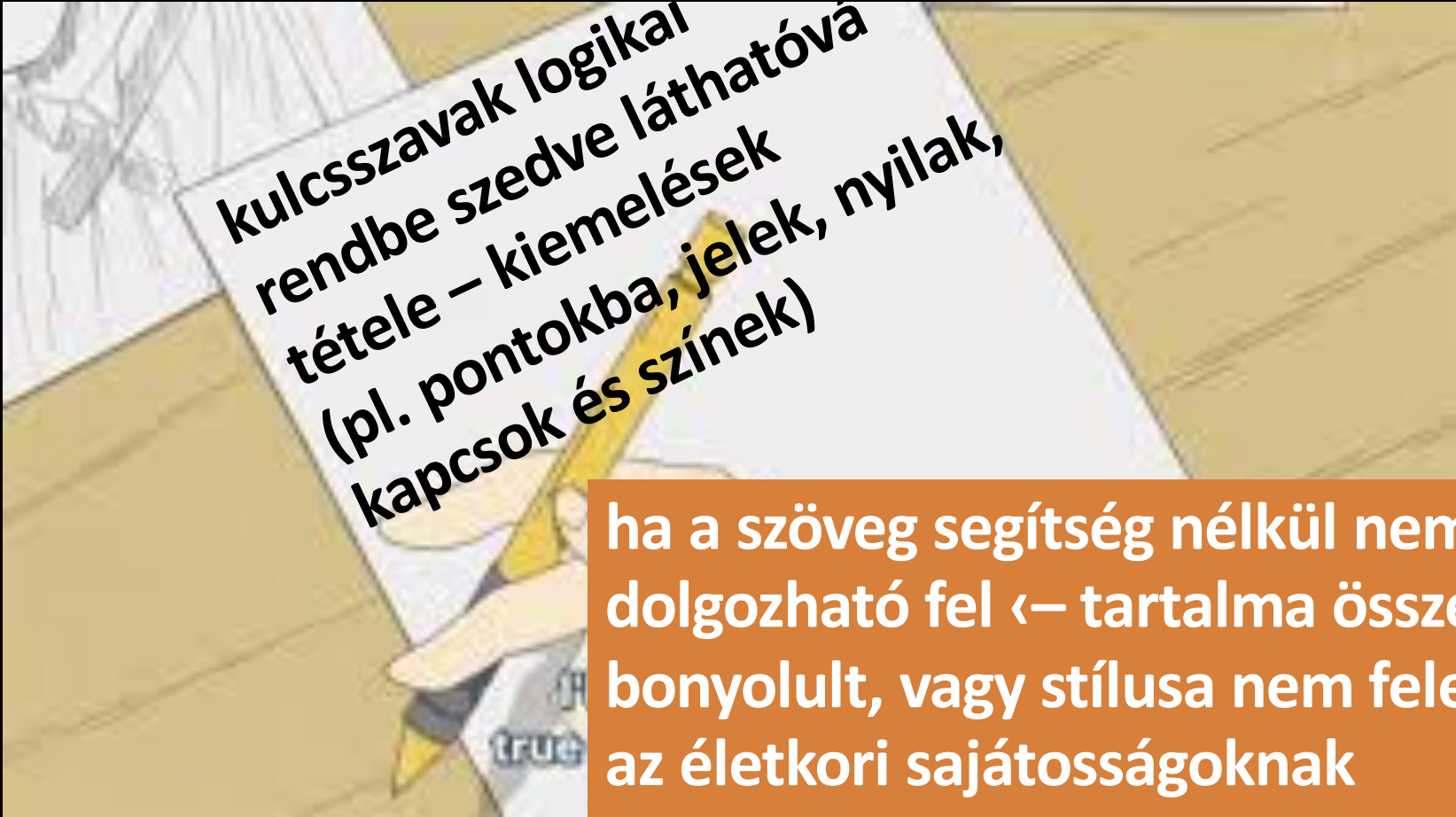
1. Mely helyszíneken játszód-nak a szöveg egyes szakaszai?
 2. Húzd alá a helyeket a szövegszakaszokon belül!
 3. Ábrázold a helyszínt térképvázlaton!
-

4.5. Szövegértelmezés vázlatkészítéssel

Cél: megtanítani a szöveg logikai egységekre bontását →
a tartalom értelmező feldolgozási módszerét

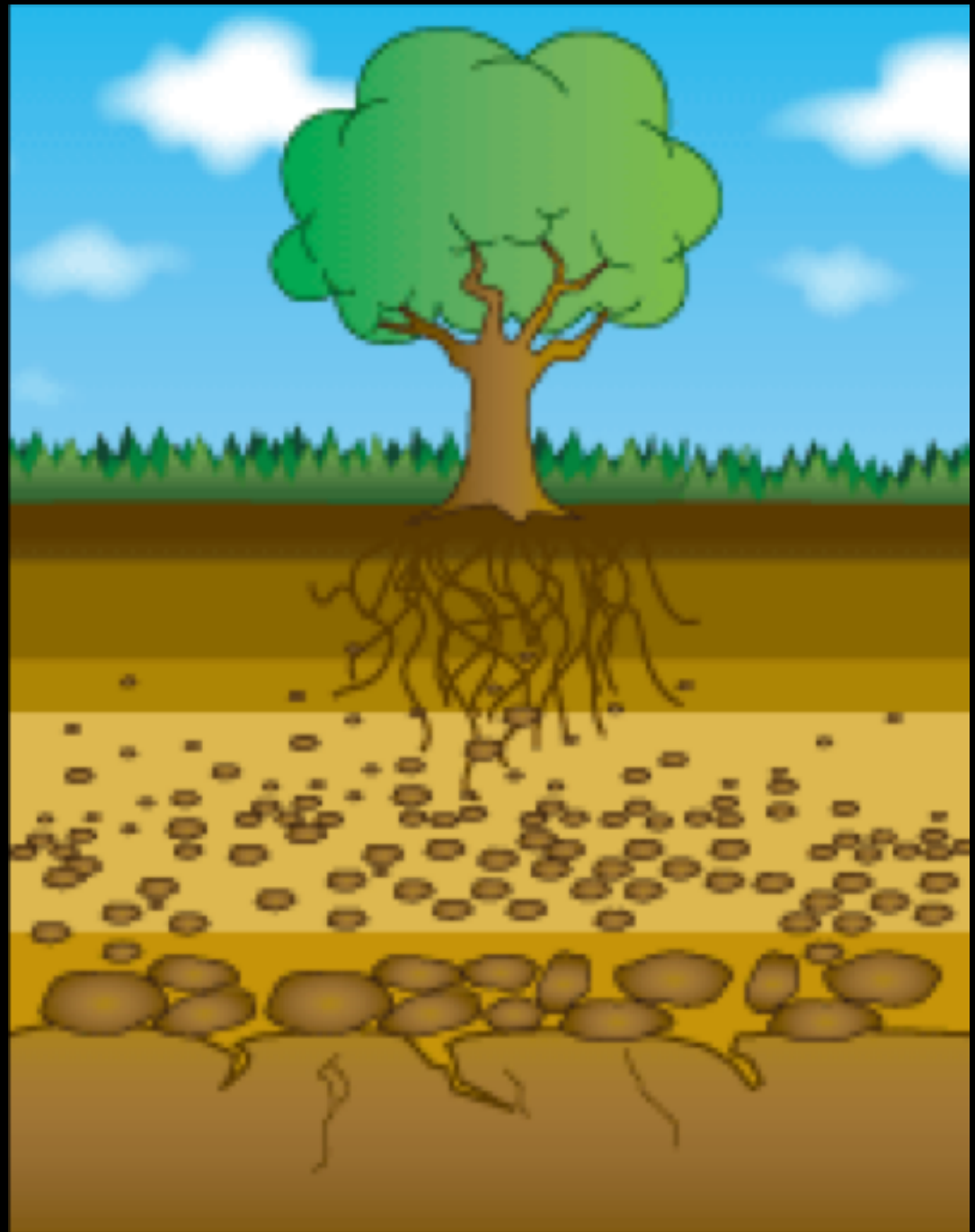
**Vázlat = a szöveg tartalmi lényegének összefoglalása rövid,
tömör formában**

kulcsszavak logikai
rendbe szedve láthatóvá
tétele – kiemelések
(pl. pontokba, jelek, nyilak,
kapcsok és színek)

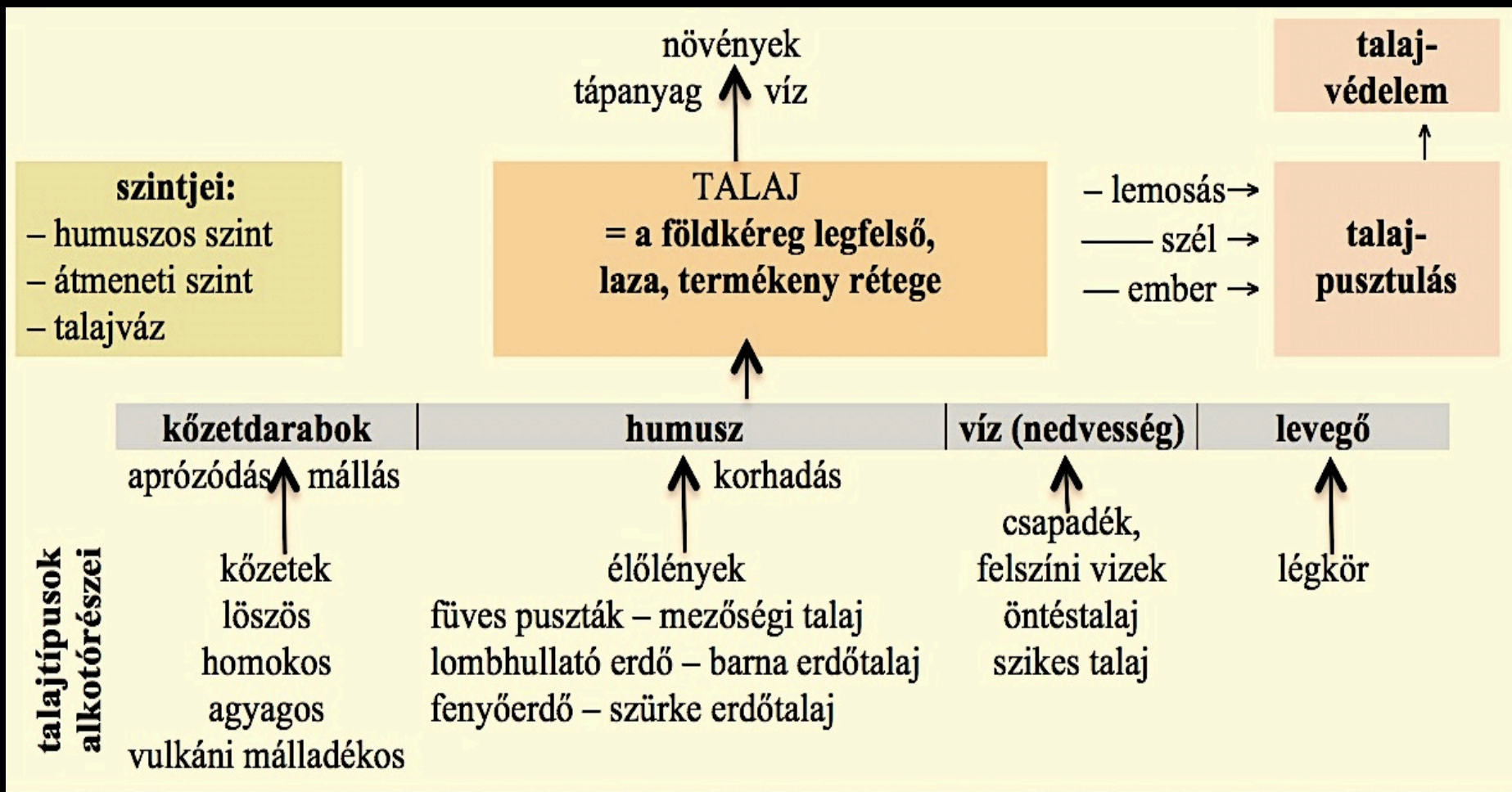
ha a szöveg segítség nélkül nem
dolgozható fel ← tartalma összetett,
bonyolult, vagy stílusa nem felel meg
az életkori sajátosságoknak

14. szöveg: A talaj

14. szöveg: A talaj

Vázlat a lecke alapján

4.6. Szövegértelmezés jegyzetkészítéssel

Célja: a szöveg tartalmi kivonatolása + hogyan lehet egyszerűsíteni?

Jegyzet = szövegkivonat – a szöveg legfontosabb gondolatait egyszerű mondatokba rendezi

Logikája = a szövegé, a mondatok sorrendje ahhoz igazodik.
vezérlője lehet az otthoni tanulásnak

15. szöveg: Kelet-Szibéria ősvilága és ősnépei nyomán

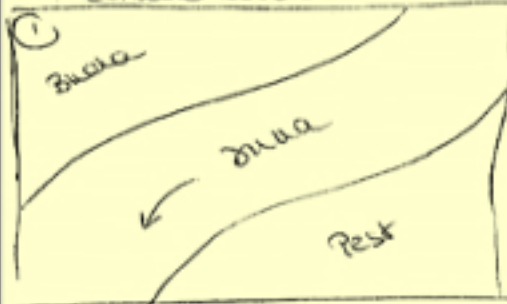
4.7. Szövegértelmezés rajzos vázlatkészítéssel

16. szöveg: Margitsziget

1. Elolvasás közben húzd alá, hogy mikor milyen volt a sziget!
2. Rajzold le az egyes fázisokat!

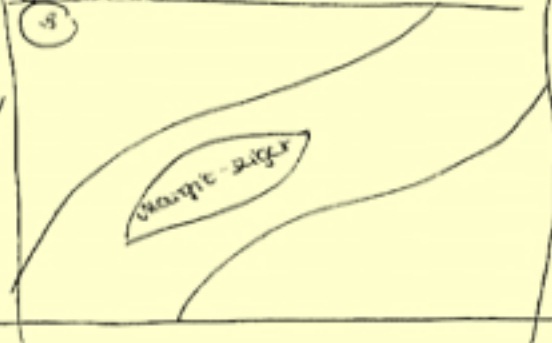
Egyes rész

A B. RIEET

Egyes rész

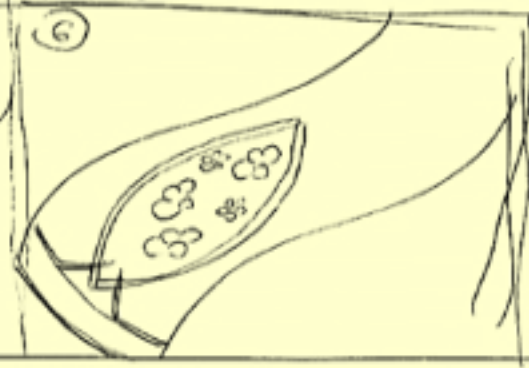
REKLUZIOVAL EGYES RÉSZ

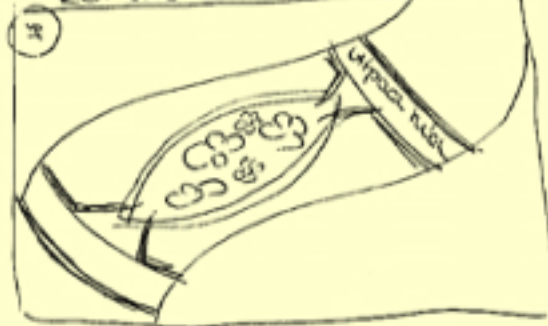
FEDŐL MELLÉL
ARHIDALÁS
A HÍD BÉNYEKATÁRA

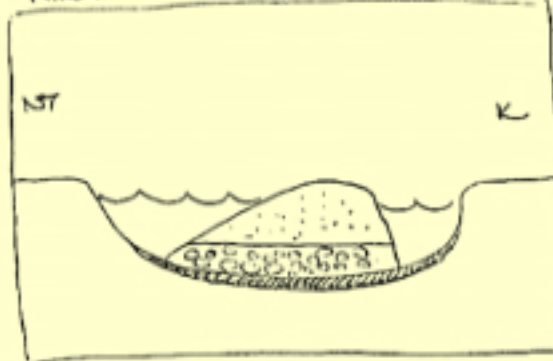
FAGYÁS

KÉT NÍD KÖZÖTT

MINI ALLOK

- homok - csap
- kavics
- agyag

Charpit - sziget
térkéletes alapfalban